

Motion till riksdagen

1987/88:Ub376

av Alf Svensson (c)

om invandrar- och minoritetsundervisningen

Hemspråksundervisningen

Sverige har ett stort behov av språkkunniga personer både inom landet och i kontakterna med andra länder. Personal i biståndsprojekt, i exportindustrin, inom utrikesförvaltningen behöver goda språkkunskaper. Det har visat sig att kontakter som sker med utnyttjande av "motpartens" modersmål ofta ger större effekt än omvägen över ett för båda parter främmande språk, t. ex. engelska. Sverige behöver för att uttrycka det ekonomiskt personer som talar "de nya marknadernas språk" – arabiska, kinesiska, spanska, japanska, olika afrikanska språk etc.

Resultaten av den hemspråksundervisning som pågått ett antal år börjar nu visa sig även i utrikeskontakterna. Allt fler invandrarungdomar som dels talar perfekt svenska, dels är mycket kunniga i föräldrarnas modersmål, har fått anställningar och uppdrag inom biståndsprojekt och exportföretag. Detta är en ofta förbisedd effekt av hemspråksundervisningen.

Å andra sidan finns många exempel på ungdomar som fått en bristfällig undervisning både i svenska som andraspråk och i hemspråket. Många personer verksamma inom utbildningen tycks ha tagit fasta på dessa negativa erfarenheter. Det avspeglar sig i förslag på olika nivåer, även inom riksdagen, som syftar till att på olika sätt begränsa möjligheten att läsa hemspråket.

De nuvarande resurserna för hemspråksundervisning kan inte skäras ned. Riksdagen ha beslutat att målet för invandrarelevernas språkundervisning skall vara aktiv tvåspråkighet. En jämförelse mellan hemspråksundervisningens och svenskämnetns resurser i grundskolan, visar att målet är svårt att uppnå. Om man tänkte sig att ämnet svenska för svenska elever hade samma timplan som nu, men ekonomiska resurser per elev räknat som hemspråksundervisningen, skulle undervisningen i svenska upphöra ungefär vid påsktiden i årskurs 2! Exemplet visar att resurserna milt sagt är ansträngda.

Andra förslag går ut på att slå ihop resurser för hemspråkundervisning och för svenska som andraspråk. Detta kan leda till att skolorna anser svenskundervisningen för invandrareleverna så viktig att man skär ned antalet undervisningstimmar i hemspråket. Om undervisningen i svenska som andra språk har dålig kvalitet, så får det lösas på andra sätt än genom en nedskärning av hemspråksresurserna.

Förslag har också framförts om att hemspråksundervisningen skulle koncentreras till låg- och mellanstadiet. Detta skulle få negativa effekter på flera områden:

- Ämnets status sänks. Det förstärker "handikappsynen" på hemspråksundervisningen.
- Det försvårar kontakterna mellan invandrarelever och föräldrar just i den känsliga pubertetsåldern.
- Det minskar möjligheterna för eleverna att få kunskaper på en nivå som de har nytta av i sin yrkesverksamhet.

Också i årets budgetproposition framförs ett förslag som om det feltolkas i grundskolan kan medföra att hemspråksundervisningen får sämre status. Föredraganden skriver bl. a.: "Jag anser att hemspråksundervisningen i större utsträckning bör förläggas utanför den ordinarie timplanen." Av föräldrar, elever och lärare kan det tolkas som att hemspråksundervisningen är ett ämne som är mindre viktigt än övriga ämnen.

Möjligheten att förlägga undervisningen på tider så att den inte schemamässigt kolliderar med andra ämnen är positiv. I skolor med många hemspråk är dock detta närmast omöjligt. Man måste därför hålla isär frågan om timplan och schema. När eleven och föräldrarna begär hemspråksundervisning, bör därför frågan ställas om man önskar en utökad timplan för eleven, eller om man önskar att antalet undervisningstimmar inte skall ökas ut.

Om frågan formuleras så, leder det inte till att hemspråksundervisningen uppfattas som något utanför den vanliga undervisningen. Hemspråket är ett ämne inom timplanen. Timplanen kan utvidgas eller ligga kvar på för stadiet normal nivå.

Undervisning i svenska som andraspråk

Alltför många lärare som undervisar invandrarelever i svenska som andra språk saknar utbildning eller fortbildning i ämnet. Visserligen kommer den nya lärarutbildningen att innehålla möjligheter till sådan utbildning, men behovet kommer inte att täckas på många år. Det är därför rimligt att en särskild kompletterande undervisning ordnas för de lärare och kommuner som har behov av det. Situationen kan jämföras med den period när många lärare saknade undervisningskompetens i engelska.

Läromedelsfrågor

Statskontoret har tidigare utrett behovet av lexikon och ordböcker för olika "invandarspråk". Utredningen var positiv till en satsning på fortsatt utveckling av lexikon för olika språk. Däremot har något förslag till utvecklingsprojekt inte framförts i de senaste budgetpropositionerna.

Både för hemspråksundervisningen och undervisningen i svenska som andraspråk behövs goda lexikon. Av samma skäl som nämnts i inledningen till motionen har Sverige nytta av goda lexikon för "de nya marknadernas språk".

Det utvecklingsprojekt som SIL och SÖ drev i samarbete med Språkdata i Göteborg, det s. k. LEXIN-projektet bör därför utvidgas till att avse flera språk och till att också tillgodose de behov näringslivet och biståndsverksamheten har av goda ordböcker.

Mot. 1987/88
Ub376

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om kvalitetshöjande åtgärder inom hemspråksundervisningen,
2. att riksdagen beslutar uttala att resurserna för hemspråksundervisningen inte skall slås ihop med andra resurser för grundskolan och att resurserna skall på ett likvärdigt sätt avse grundskolans samtliga stadier,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om särskild kompletterande utbildning för de lärare som undervisar i svenska som andraspråk utan att ha lämpliga kunskaper,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett utvecklingsprojekt avseende lexikon på "de nya marknadernas språk" och på vissa invandrar- och minoritetsspråk.

Stockholm den 26 januari 1988

Alf Svensson (c)